

Thailand, een economisch wonder

K. Jansen*

Met een economische groei die boven de 10% ligt, is Thailand het snelst groeiende land ter wereld. Aan die positie liggen de grote toestroom van directe buitenlandse investeringen, de sterke industriële basis en het gevoerde economische beleid ten grondslag. De gunstige ontwikkelingen nemen niet weg dat de Thaise economie ook met een aantal serieuze problemen kampt.

De spectaculaire groei van de Thaise economie in de laatste paar jaar kan gerust een economisch wonder worden genoemd. Natuurlijk, de economische groei in Thailand is altijd relatief hoog geweest. In de jaren zestig was de gemiddelde jaarlijkse groei-voet van het reële bruto binnenlands produkt (bbp) rond de 8% en in de periode 1970-1979, 7,0%. In de moeilijke jaren 1980-1986 bedroeg de groei toch altijd nog 5,4% per jaar. Maar sinds 1986 gaat het zeer snel: de groei van de reële binnenlandse produktie was 9,5% in 1987 en steeg tot 13,2 en 12,2% in 1988 en 1989. Voor 1990 werd een lichte terugval tot 10% geconstateerd. En, nu de Golfoorlog zo snel is verlopen, zijn de voorspellingen voor 1991, die eerder wat terughoudender waren, bijgesteld tot 9%. In de Thaise geschiedenis zijn er wel eerder jaren geweest waarin zeer snelle groei werd verwezenlijkt (bij voorbeeld 1973 en 1978), maar nooit tevoren was de groei zo snel en hield de groei-explosie zo lang aan. De recente groei-explosie maakt Thailand tot het snelst groeiende land ter wereld. Er is dus sprake van een uitzonderlijke situatie, zowel in historisch als in vergelijkend opzicht en het is daarom interessant om nader te bezien welke omstandigheden aan die situatie ten grondslag liggen.

De recente groei-explosie

Thailand maakt deel uit van een dynamische regio. Terwijl de gemiddelde groei-voet van alle ontwikkelingslanden te zamen 3,6% per jaar bedroeg over de periode 1987-1989, was de groei-voet van de Aziatische ontwikkelingslanden 7,4% en van de vier Aziatische NIC's (Hongkong, Zuid-Korea, Singapore en Taiwan) zelfs 9,4% per jaar. Maar Thailand, met z'n gemiddelde groei-voet van 11,6%, springt er toch uit, ook ten opzichte van de andere ASEAN-landen zoals Indonesië (met 6,0% groei) en de Filippijnen (6,1%).

Voor alle genoemde groepen van landen was de groei-voet over de jaren 1987-1989 hoger dan die over de voorafgaande jaren. Met name de ASEAN-landen kenden een versnelling van de groei¹, maar nergens was de versnelling zo spectaculair als in Thailand².

Waarom bevindt Thailand zich in zo'n uitzonderlijke positie? In dit artikel zal worden betoogd dat dit vanuit drie factoren kan worden verklaard. Ten eerste waren er de internationale ontwikkelingen die in de Aziatische regio een stroom van directe particuliere investeringen op gang brachten. Thailand kon daarvan in bijzondere mate profiteren, omdat het in het verleden een sterke, en op de uitvoer gerichte, industriële capaciteit had opgebouwd en omdat het in staat was zeer aanzienlijke beleidsaanpassingen door te voeren, met name op het gebied van de overheidsfinanciën en van het handelsbeleid.

De internationale ontwikkelingen

De handelspolitieke spanningen tussen met name de Verenigde Staten en Japan kwamen in 1985 tot een voorlopige oplossing: na de 'Plaza'-overeenkomst ging de yen appreciëren om zo de Verenigde Staten te helpen het handelstekort te verminderen. Ook de valuta's van de Aziatische NIC's (met name Zuid-Korea en Taiwan) apprecieerden ten opzichte van de dollar. Aangezien ook de arbeidskosten in deze landen aanzienlijk stegen, daalde het concurrentievermogen van hun arbeidsintensieve exportindustrie. Bedrijven uit deze landen reageerden hierop door een deel van deze produktie naar goedkopere landen over te brengen. Thailand was een van de voor de hand liggende bestemmingen. Ook de andere ASEAN-landen profiteerden van

* Karel Jansen is werkzaam bij het Institute of Social Studies in Den Haag. Hij is betrokken bij het ISS onderzoeksprogramma 'Finance and Development'. Thailand is een van de landen die binnen dit programma worden bestudeerd.

1. Bij voorbeeld, de gemiddelde jaarlijkse groei-voet in Indonesië steeg van 3,8 procent in de periode 1980-1986 tot 6,0 procent in de jaren 1987-1989. Voor de Filippijnen waren de respectieve groei-voeten 0,5 en 6,1 en voor Maleisië 4,7 en 7,1 (dit laatste cijfer heeft alleen betrekking op de jaren 1987-1988).

2. De vermelde groeicijfers zijn alle afkomstig van het IMF. Zie de *World Economic Outlook*, oktober 1990 en de *International Financial Statistics*.

deze stroom, maar binnen de groep bleek Thailand een voorkeursbestemming³.

Over de periode 1970-1986 was de netto instroom van directe buitenlandse investeringen gemiddeld gelijk aan 3,9% van de totale particuliere investeringen in Thailand; in 1989 was dat aandeel gestegen tot bijna 10% (en was daarmee gelijk aan 2,4% van het bbp). Zo'n 70% van de buitenlandse investeringen in de jaren 1987-1989 was afkomstig van Japan en van de Aziatische NIC's.

In tabel 1 wordt de herkomst van de directe buitenlandse investeringen in Thailand weergegeven. Het aandeel van de Aziatische landen is aanzienlijk gestegen in de laatste periode. Dit overigens niet omdat het niveau van de investeringen van elders afnam. Integendeel, de geïnvesteerde bedragen uit de Verenigde Staten en andere landen namen ook toe, soms zelfs zeer fors. Het totale niveau van de buitenlandse investeringen lag in de laatste driejaars periode vier maal zo hoog als in de periode daarvoor.

De buitenlandse investeringen vormden de impuls voor een sterke uitbreiding van de particuliere investeringen. De eerste helft van de jaren tachtig was een periode van economische malaise in Thailand. De particuliere investeringsquote bedroeg gemiddeld slechts 15,3% van het bbp in de periode 1981-1986. In 1989 was de quote gestegen tot 25,3%.

Veel van de buitenlandse en binnenlandse investeringen waren gericht op de exportsector. Uit gegevens van de Thaise Board of Investment blijkt dat in de jaren 1987 en 1988 meer dan 80% van het aantal gesteunde projecten grotendeels (dat wil zeggen voor 80% of meer van de beoogde produktie) voor de uitvoer zullen produceren. In 1980 was dat nog maar voor 39% van de projecten het geval en rond 1985 voor ongeveer de helft van het aantal goedgekeurde projecten⁴.

De uitvoerquote (uitvoer van goederen en diensten in procenten van het bbp) steeg dan ook zeer snel. Na de snelle groei van de quote in de jaren zeventig (van 17% in 1970 tot 27% in 1980) trad er een stagnatie op in de periode tot 1985. Maar daarna steeg de quote snel verder tot 39% in 1989. Het aandeel van industriële produkten in totale uitvoer steeg ook snel: van 31% in 1977, tot 50% in 1985 en 69% in 1989. Naast de snelle groei van verdiensten uit industriële uitvoer valt ook de sterke expansie van de toeristenindustrie na 1985 op.

Maar ook de invoer steeg zeer snel. De invoerquote ontwikkelde zich parallel aan de uitvoerquote en steeg van 21% in 1970 tot 34% in 1980 en, na een korte terugval naar 32% in 1985, verder naar 43% in 1989. Er blijft dus een aanzienlijk tekort op de handelsbalans en op de lopende rekening van de betalingsbalans. De samenstelling van de kapitaalbalans van de betalingsbalans veranderde echter drastisch met het stijgen van de directe investeringen. De kapitaalrekening laat elk jaar een netto instroom van kapitaal zien. In de periode 1975-1985 bestond zo'n 50% van die netto instroom uit leningen bestemd voor de publieke sector (overheid en staatsbedrijven). In de laatste jaren laat de betalingsbalans alleen een instroom voor de particuliere sector zien. En meer dan de helft van die netto kapitaalinstroom betreft kapitaalstromen die geen schuld creëren (directe investeringen en beleggingen).

	1981-83	1984-86	1987-89
Japan	25,7	34,2	43,5
Aziatische NIC's	16,0	12,9	29,0
VS	23,8	35,3	12,3
Andere landen	34,5	17,6	15,2
Totaal (3-jaar totaal in miljoenen baht)	100,0 18.970	100,0 20.994	100,0 82.030

Bron: Bank of Thailand.

Uit de bovenstaande opsomming komt Thailand naar voren als het toonbeeld van positieve structurele aanpassing. Na een moeilijke periode van crisis en aanpassing in de eerste helft van de jaren tachtig is er nu herstel in de vorm van snelle groei, gebaseerd op een op de uitvoer gerichte industriële dynamiek.

Voor een belangrijk deel komt deze dynamiek van buiten. Maar de dynamiek heeft ook te maken met de historie van economische ontwikkeling in Thailand zelf en met de beleidsverschuivingen zoals die zich in recente jaren hebben voorgedaan. Ten aanzien van de historie zal in de volgende paragraaf gewezen worden op het proces van industrialisatie zoals zich dat sinds 1960 heeft ontvouwd. Daarna zullen twee beleidsgebieden worden besproken, fiscaal beleid en wisselkoersbeleid, waar belangrijke verschuivingen zijn opgetreden.

De Thaise industrialisatie

De industrialisatie begon, met het eerste vijfjarenplan van 1961, langs de gebruikelijke weg van de invoervervanging. Er werden invoerbepalingen ingesteld met als doel het beschermen van een binnenlandse markt voor de nieuwe bedrijven. Maar reeds in deze beginperiode waren er enkele industrieën, die erin slaagden een deel van hun produktie te exporteren. Dit was met name te danken aan de rijkdom aan natuurlijke hulpbronnen, die vele mogelijkheden bood tot industriële verwerking.

In tabel 2 wordt de industriële sector opgesplitst in een deel 'natural-resource-based' (NR) industrieën en een deel 'import-dependent' (ID) industrieën. De grondslag voor de indeling vormt de input/output-tabel. ID-industrieën hebben een importbehoefte per eenheid produkt van 25% of meer. Daarnaast kunnen industrieën worden ingedeeld naar de mate

Tabel 1. Directe buitenlandse investeringen naar land van herkomst (drie-jaar gemiddelden; verdeling in procenten)

3. In de Wereldbank-publikatie *Financial flows to developing countries, current developments*, maart 1991, worden enige cijfers gegeven over de totale netto stroom van directe buitenlandse investeringen. De instroom in Thailand bedroeg \$ 1,4 miljard in de jaren 1981-1985 en steeg naar \$ 4,6 miljard in de jaren 1986-1990. Ook Indonesië kende een stijging van de stroom van directe investeringen over deze twee periodes (van \$ 1,2 naar 3,1 miljard), evenals de Filippijnen (van \$ 0,3 naar 3,0 miljard). Voor Maleisië was het niveau van de buitenlandse investeringen veel hoger, maar er vond geen stijging plaats: in de periode 1981-1985 werd \$ 5,4 miljard geïnvesteerd en dit daalde naar \$ 4,8 miljard in de laatste periode.

4. Deze cijfers zijn afkomstig van het Thailand Development Research Institute (TDRI), *1989 year-end conference*, Paper nr. 6, blz. 37.

	1960-70	1970-80	1980-85	1985-88	Aandeel 1988 ind. bbp
<i>NR-industrieën</i>					
uitvoer-gericht	7,3	8,2	7,0	9,9	24
binnenl. markt	10,8	7,3	3,7	6,8	21
totaal	9,1	7,7	5,3	8,4	45
<i>ID-industrieën</i>					
uitvoer-gericht	-	12,3	5,1	14,1	33
binnenlandse markt	15,8	11,7	1,5	11,9	22
totaal	15,8	12,0	3,5	13,2	55
Totaal industriële sector	11,6	9,8	4,3	11,0	100

Tabel 2. Industrialisatie in Thailand (groeivoeten van de industriële productie in constante prijzen)

waarin ze voor de binnenlandse en buitenlandse markt produceren. Uitvoergerichte industrieën voeren 10% of meer van hun productie uit; de overige industrieën produceren bijna uitsluitend voor de binnenlandse markt.

Tabel 2 laat zien dat de groei van de ID-industrieën in het algemeen sneller ging dan die van de NR-industrieën. Alleen in de periode 1980-1985, toen de groei zeer laag was onder invloed van externe en interne factoren, deed de NR-sector het beter, of, liever gezegd, minder slecht.

De industriële groei in de jaren zestig werd gedreven door de binnenlandse vraag, maar reeds in dit vroege stadium vond er enige uitvoer plaats van NR-producten (voornamelijk bewerkte voedselproducten). De groei van op de uitvoer gerichte NR-industrieën versnelde enigszins in de jaren zeventig en in die jaren begon ook een aantal ID-industrieën zich meer op de uitvoer te richten (met name textiel en eenvoudige metaalproducten).

In de jaren tachtig was de uitvoerproductie de motor van de industriële groei geworden. De ID-industrieën zijn er zeer wel in geslaagd zich steeds meer op de uitvoer te richten. Deze trend wordt geleid door de bekende goederen, zoals textiel en kleding en 'integrated circuits', maar wordt gedeeld door vele andere producten. Er blijft natuurlijk ook een aantal ID-industrieën die vrijwel uitsluitend van de binnenlandse markt afhankelijk zijn gebleven (bij voorbeeld chemische producten). Toch was, in 1988, het merendeel van de industriële sector van Thailand uitvoergericht.

Er kan dus worden geconcludeerd dat de recente spurt in de industriële uitvoer een voortzetting en intensivering is van een langere trend. Deze trend van snelle groei van de industriële productie voor de binnenlandse markt en, meer nog, voor de buitenlandse markten begon reeds in de jaren zeventig. In het begin van de jaren tachtig was er een inzinking, maar in de laatste jaren is de trend weer met een vernieuwd elan opgepakt.

Het structurele aanpassingsbeleid

De inzinking in de industriële productie, die we in tabel 2 constateerden, in het begin van de jaren tachtig was deel van een algemene economische crisis. Dit verschijnsel was niet uniek voor Thailand, maar kon over de gehele wereld worden waargenomen. De naweeën van de tweede oliecrisis, de recessie in

het rijke Westen en de schulden crisis die in 1982 in Mexico begon, lagen eraan ten grondslag.

De reactie op deze externe schokken kwam slechts langzaam; in eerste instantie werden de gaten gevuld door buitenlandse leningen. De totale buitenlandse schuld liep op van 6,8 miljard dollar in 1980 tot 14,7 miljard in 1985 of, als percentage van het bbp, van 20 tot 38.

Maar, zij het met enige vertraging, ook het beleid werd aangepast. Twee beleidsterreinen verdienen speciale aandacht: het fiscale beleid en het handelsbeleid.

Fiscaal beleid

Sinds de tweede helft van de jaren zeventig tot 1985 vond er een gestage groei plaats van de overheidsuitgaven, in absolute aantallen en in verhouding tot het bbp; de groei van de belastingen bleef daarbij wat achter en zo kwam, mede door de minder goede economische omstandigheden in de periode 1980-1986, het begrotingstekort op een hoog niveau. Tabel 3 toont de cijfers voor de publieke sector (alle gegevens zijn uitgedrukt in procenten van het bbp). Rond 1981 vond er een verschuiving plaats naar een restrictiever fiscaal beleid. Dat blijkt met name uit de terugval van de overheidsinvesteringen en de stijging van de belastingopbrengsten. Maar het lukte niet om de lopende overheidsuitgaven onder controle te houden, zodat het begrotingstekort toch opliep en een hoog niveau bereikte.

In 1986 was het begrotingstekort nog steeds 3,1% van het bbp, maar daarna trad een snelle verbetering op. Reeds in 1987 daalde het tekort sterk en in 1988 en 1989 werden er zelfs aanzienlijke schatkistoverschotten genoteerd. De ombuiging was niet pijnloos. Wanneer we nominale uitgaven corrigeren voor prijsstijgingen (gemeten in consumentenprijzen) kunnen we de groei van de reële overheidsuitgaven berekenen. Vanaf 1980 stagneerde het reële niveau van de overheidsinvesteringen. De reële lopende uitgaven stegen sterk in de periode 1975-1980. Daarna kwam er een geleidelijke ombuiging tot een groei van slechts 4,4% per jaar in de laatste paar jaar, waarmee de groei van de overheidsuitgaven ver beneden de groei van het inkomen kwam te liggen. De drastische ombuiging in de uitgavenratio, die tabel 3 laat zien voor de laatste paar jaar, is dus het gevolg van een sterkere greep op de groei van de reële uitgaven en van de snelle groei van de noemer van de ratio, het bbp. De snelle groei van de particuliere sector in deze jaren deed de vraag naar overheidsdiensten stellig toenemen en er worden thans belangrijke tekorten gemeld, met name op het terrein van de fysieke infrastructuur en het onderwijs.

Een soortgelijke verschuiving kan worden geconstateerd voor de publieke sector als totaal. De financiën van de staatsbedrijven werden stringent gesaneerd in de jaren tachtig. In eerste instantie werden de verkoopprijzen van de goederen en diensten die deze bedrijven produceren aangepast, zodat de winsten en de eigen besparingen toenamen. Later werden de investeringen van de bedrijven aanzienlijk teruggebracht. Over de periode 1985-1989 daalden de investeringen van de staatsbedrijven zelfs in nominale termen. Staatsbedrijven in Thailand zijn met name actief in de sector van de 'public utilities'.

De trends in de financiën van overheid en staatsbedrijven hebben geleid tot een dramatische omkeer in de 'public sector borrowing requirement' (PSBR) (van overheid en staatsbedrijven). Het traditionele tekort van de publieke sector, dat in de eerste helft van de jaren tachtig tot zeer grote hoogten was opgelopen, werd in enkele jaren omgebogen tot een aanzienlijk overschot.

In de financiering van het tekort van de publieke sector hebben in de loop der jaren belangrijke verschuivingen plaatsgevonden. Aanvankelijk werd het tekort voornamelijk gedekt op de binnenlandse kapitaalmarkt, maar in de periode 1975-1982 nam de bijdrage van buitenlandse leningen sterk toe. Na het uitbreken van de internationale schuldencrisis werd het beroep op buitenlands kapitaal sterk teruggebracht, maar het financieringstekort bleef groot, zodat het beroep op de binnenlandse kapitaalmarkt sterk toenam. Het is waarschijnlijk dat in deze periode het beslag van de publieke sector op de binnenlandse besparingen ten koste ging van de beschikbare middelen voor de particuliere bedrijven. De omslag in de recente jaren is totaal; zowel buitenlandse als binnenlandse schuld wordt nu afgelost. De publieke sector behoeft geen beroep te doen op de binnenlandse kapitaalmarkt zodat alle aanwezige middelen kunnen worden aangewend voor de financiering van de particuliere investeringsgolf.

Handelsregime

Thailand heeft, zoals alle ontwikkelingslanden, een periode gekend waarin de nieuwe industrieën beschermd werden tegen de invoer van concurrerende goederen en voornamelijk produceerden voor de binnenlandse markt. De geleidelijke maar snelle verschuiving naar industriële productie voor uitvoermarkten, die uit tabel 2 bleek, mag opvallend worden genoemd. Vaak wordt de invoervervangende industrialisatiestrategie verweten dat ze leidt tot inefficiënte bedrijven die niet in staat zijn internationaal te concurreren. In Thailand is dat klaarblijkelijk niet op grote schaal het geval geweest.

De belangrijkste reden hiervan is waarschijnlijk dat de bescherming van de binnenlandse markt nooit excessieve vormen heeft aangenomen. De belangen van de handelaren in landbouwproducten, die deze produkten steeds meer in verwerkte vorm gingen uitvoeren, vormden een tegenwicht tegen de vraag naar invoerbescherming van de nieuwe industrieën. Dit zou kunnen verklaren waarom Thailand, vergeleken met andere Zuidoostaziatische landen, een relatief matige bescherming tegen de invoer kent⁵.

In het midden van de jaren tachtig vond er echter een verdere verschuiving in het handelsbeleid plaats, met name in het wisselkoersbeleid. De Thai-se baht was, tot november 1984, gebonden aan de Amerikaanse dollar. In figuur 1 wordt de index van de nominale wisselkoers (bahts per dollar) weergegeven. Tussen 1970 en 1980 bleef deze koers zo goed als onveranderd. In 1981 vond er een devaluatie van de baht plaats om de problemen van de betalingsbalans het hoofd te bieden. In figuur 1 is ook de reële-wisselkoersindex⁶ weergegeven, die laat zien dat de depreciatie van de baht in 1981 en 1982 niet voldoende was om te corrigeren voor de overwaardering van de baht ten opzichte van de dollar die was ontstaan in de jaren daarvoor.

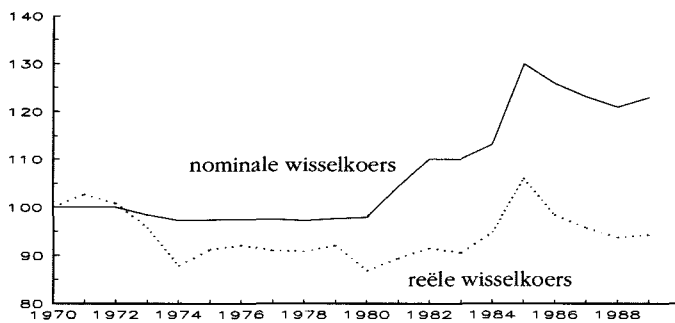
	70-75	76-79	80-86	1987	1988	1989
<i>Overheid</i>						
investeringen	4,1	4,0	3,4	2,5	1,9	2,1
lopende uitgaven	11,6	12,2	15,3	14,4	12,9	12,6
totale uitgaven	15,7	16,2	18,7	16,9	14,8	14,7
belastingontvangsten	12,8	13,1	15,1	16,2	17,2	18,4
overschot/tekort	-2,8	-3,2	-3,5	-0,7	+2,4	+3,7
<i>Staatsbedrijven</i>						
investeringen	1,7	3,4	5,1	3,7	3,2	3,1
besparingen	1,3	0,9	1,5	2,4	2,6	3,0
overschot/tekort	-0,4	-2,4	-3,5	-1,2	-0,6	-0,1
Totaal publieke sector						
PSBR	-3,2	-5,6	-7,0	-2,0	+1,8	+3,6

In de eerste helft van de jaren tachtig steeg de waarde van de dollar ten opzichte van andere valuta (bij voorbeeld de yen en de Europese valuta) zeer sterk, zodat de overwaardering van de baht ten opzichte van deze valuta's zeer hoog opliep. Samen met andere externe factoren leidde dat tot een zeer diepe crisis in 1983: de nominale waarde van de uitvoer van goederen en diensten daalde in dat jaar en het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans bedroeg 7,3% van het bbp. De overgewaardeerde baht kon alleen verdedigd worden door een zeer hoge binnenlandse rentevoet en, in 1984, een zeer stringente kredietcontrole. Deze factoren ontmoedigden, op hun beurt, de particuliere investeringen. Aan het eind van 1984 vond een substantiële beleidswijziging plaats: een forse devaluatie van de baht ging gepaard aan het loslaten van de dollar en het verbinden van de waarde van de baht aan een combinatie van vreemde valuta's ('basket'). De gewichten die de verschillende valuta's in de 'mand' hebben, wordt geheim gehouden, zodat geleidelijke aanpassingen van de waarde van de baht kunnen plaatsvinden. Ook na 1984 bleef de dollar het belangrijkste richtpunt voor de baht, maar het belang van de verandering in wisselkoersregime is toch zeer groot. De wisselkoers werd, in plaats van een

Tabel 3. De publieke sector (in procenten van het bbp)

5. Zie bij voorbeeld H. Verbruggen, *Gains from export-oriented industrialization in developing countries, with special reference to South-East Asia*, Free University Press, Amsterdam, 1985. Zie ook World Bank, *World Development Report*, Oxford University Press, New York, 1987. In dit rapport wordt een groep van 41 ontwikkelingslanden op basis van het handelsbeleid ingedeeld in vier categorieën, van 'strongly outward-oriented', via 'moderately outward-oriented' en 'moderately inward-oriented' naar 'strongly inward-oriented'. Zo'n drie kwart van de landen wordt ingedeeld in de beide 'inward-oriented' categorieën, maar Thailand wordt geplaatst in de 'moderately outward-oriented' groep.

6. De reële wisselkoers is gedefinieerd volgens de suggestie van Helmers (zie R. Dornbusch en F.L.C.H. Helmers, *The open economy*, Oxford University Press, 1988, blz. 393). De nominale wisselkoers tussen baht en dollar wordt gecorrigeerd voor veranderingen in het prijspeil van de Verenigde Staten (groothandelsprijzen) en van Thailand (consumentenprijzen) en voor veranderingen in het effectieve invoertarief (dat wil zeggen invoerrechten gedeeld door import c.i.f.). Een verlaging van het effectieve invoertarief, zoals plaatsvond in Thailand, is equivalent aan een appreciatie van de baht.

Figuur 1. Nominale en reële wisselkoers, Thaise baht t.o.v. dollar, 1970 = 100

obstakel in het aanpassingsproces, een instrument van aanpassingsbeleid.

In het verleden was de wisselkoers eerder een probleem voor dan een instrument van beleid. Het economische denken in Thailand is sterk conservatief en de waarde van de baht, zowel binnenlands (inflatie) als extern (wisselkoers), zijn ijkpunten bij de evaluatie van het beleid. Een devaluatie wordt derhalve gezien als een blijk van falen en leidt tot heftig protest en vaak (bij voorbeeld in 1984) tot het gedwongen vertrek van de minister van Financiën.

Deze achtergrond kan wellicht verklaren waarom, in 1983 en het begin van 1984, werd vastgehouden aan de overgewaardeerde baht ondanks de grote tekorten op de lopende rekening van de betalingsbalans en de stagnatie van de groei van de uitvoer. Het loslaten van de dollar in 1984 bood een uitweg. De monetaire autoriteiten kunnen nu de gewichten in het 'mandje' van valuta's wijzigen naar gelang de gewenste bewegingen in de waarde van de baht. Omdat deze wijzigingen zeer geleidelijk kunnen worden aangebracht, leiden ze minder snel tot heftige reacties op de valutamarkt en in de politiek.

Op deze manier konden de monetaire autoriteiten soepel inspelen op de depreciatie van de dollar die begon in 1985. Ze besloten de baht met de dollar mee te laten gaan om zo het concurrentievermogen van de Thaise uitvoer te versterken. De belangrijkste uitvoerbestemmingen voor Thailand zijn de Verenigde Staten (20% van de uitvoer), de EG (ook 20%) en Japan (zo'n 16%). Tussen 1985 en 1989 deprecieerde de baht zeer sterk ten opzichte van de yen (met meer dan 70%) en ten opzichte van de voornaamste Europese valuta's (met gemiddeld zo'n 40%), terwijl de waarde van de baht ten opzichte van de dollar enigszins opliep na de stevige devaluatie van 1984.

Deze herschikking van de wisselkoersen heeft stellig bijgedragen tot de snelle groei van de op de uitvoer gerichte industrieën in recente jaren, die in tabel 2 werd aangegeven.

Conclusie en vooruitzichten

We kunnen concluderen dat externe factoren – de herschikking van de voornaamste wereldvaluta's en de groei van buitenlandse investeringen – te zamen met omvangrijke binnenlandse beleidsaanpassingen het mogelijk hebben gemaakt dat de industriële dynamiek van de jaren zeventig, na een stagnatie in de eerste helft van de jaren tachtig, thans weer met een nieuw elan is opgepakt.

Men kijkt in Thailand op dit moment vol vertrouwen en verwachting naar de toekomst. De politieke commotie rondom de militaire coup van februari

van dit jaar heeft dat vertrouwen niet wezenlijk aangetast. Vier problemen kunnen worden genoemd die in de nabije toekomst meer aandacht zullen moeten krijgen.

Het eerste daarvan is het tekortschieten van de infrastructuur. De snelle groei van de economie is geconcentreerd rondom Bangkok. De verkeersopstoppingen in Bangkok zelf waren reeds legendarisch, maar ook buiten de hoofdstad zijn het wegennet en het openbaar vervoer ver achtergebleven bij de behoeften van de snel groeiende economie. Ook de sociale infrastructuur vertoont vele tekorten: de kwaliteit van het onderwijs op alle niveaus baart zorgen en met name de voorziening van technisch opgeleide mensen blijft ver achter bij de behoeften van de industriële sector.

Een tweede probleemgebied is de inkomensverdeling. De snelle groei brengt met zich mee dat de armoede in absolute zin afneemt, maar de kloof tussen degenen die in het centrum van de economische ontwikkeling staan en degenen die aan de randjes meesnoepen wordt wel zeer groot. Deze kloof blijkt uit de verschillen in levensniveau tussen Bangkok en de rest van het land en uit de verschillen in produktiviteit en inkomen in de industrie en in de landbouw.

Het derde probleem is de betalingsbalans. Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans in 1990 wordt geschat op 7,5% van het bbp. De uitvoer groeit snel, maar de invoer groeit nog sneller. Met name de invoer van kapitaalgoederen en van grondstoffen en halffabrikaten neemt snel toe. Dit komt doordat de buitenlandse investeringen zich concentreren op sterk invoerafhankelijke sectoren. Er is op dit moment geen acuut betalingsbalansprobleem omdat de instroom van buitenlandse directe investeringen en beleggingsfondsen zo groot is dat ze het handelstekort makkelijk kan financieren.

Maar op langere termijn, wanneer bij voorbeeld de buitenlandse investeringen zullen leiden tot aanzienlijke winstovermakingen, kan de gegroeide invoerafhankelijkheid wel degelijk een probleem vormen. Een laatste probleem is het milieu. Bangkok is snel op weg een onleefbare stad te worden. De uitstoot van vele stoffen heeft reeds een niveau bereikt dat aantoonbare gevolgen heeft voor de gezondheid. De industriële expansie is grotendeels ongecontroleerd geweest en grond- en waterverontreiniging hebben in vele gebieden onaanvaardbare vormen aangenomen⁷.

Het ligt in de verwachting dat het zevende vijfjarenplan, dat thans in voorbereiding is, zal trachten aan deze problemen het hoofd te bieden. Dat zal een grote inspanning vereisen en zal zeker leiden tot een heroverweging van de rol van de overheid. De ombuiging in het fiscale beleid, zoals die in tabel 3 naar voren kwam, heeft geleid tot een overheid die te weinig middelen ter beschikking heeft om haar taken naar behoren en naar behoefte uit te voeren.

Karel Jansen

7. De verschillende dimensies van de milieuproblematiek kwamen naar voren in de studies gepresenteerd op de TDRI '1990 year-end conference', die geheel gewijd was aan de milieugevolgen van de economische ontwikkeling in Thailand.